

PHÁT TRIỂN KỸ NĂNG VÀ PHƯƠNG PHÁP TIẾP CẬN VIỆC ĐỌC SÁCH CHO BẠN ĐỌC TẠI CÁC CƠ QUAN THÔNG TIN-THƯ VIỆN

Lê Phát Huy

Thư viện tỉnh Đồng Tháp

Tóm tắt: Ngày nay, đài phát thanh, truyền hình, điện thoại di động đã thay thế hầu hết các chức năng của sách báo khi công nghệ thông tin phát triển vượt bậc. Do vậy, việc đọc sách ngày một giảm dần, đây là một trong những nguyên nhân chính ảnh hưởng tới phát triển văn hoá đọc trong cộng đồng cũng như hướng đến xây dựng một xã hội học tập ở nước ta hiện nay. Với quan niệm lấy người đọc làm trung tâm, cơ quan thông tin - thư viện cần cho bạn đọc hiểu được lợi ích của việc đọc sách. Đồng thời, có chính sách riêng về phát triển kỹ năng, phương pháp tiếp cận việc đọc sách cho bạn đọc có hiệu quả, nghiên cứu nhu cầu, hứng thú đọc, xu hướng đọc và luôn chú trọng xây dựng hình ảnh và nhân viên thư viện thân thiện, năng động để cùng chung tay xây dựng văn hoá đọc trong cộng đồng, hướng tới xây dựng một xã hội học tập trong bối cảnh hội nhập và phát triển.

Từ khóa: Công tác bạn đọc; kỹ năng đọc; phương pháp tiếp cận; văn hóa đọc; thông tin-thư viện.

DEVELOPING THE SKILLS AND ACCESS METHOD READING BOOK FOR READER AT THE INFORMATION AGENCIES - LIBRARY

Abstract: Today, radio, television, and mobile phones have replaced most of the functions of books and newspapers as information technology has developed rapidly. Therefore, reading books is decreasing day by day, this is one of the main reasons affecting the development of reading culture in the community as well as towards building a learning society in our country today. With a reader-centered concept, the library-information agency needs to let readers understand the benefits of reading. At the same time, there is a separate policy on skill development, effective approaches to reading for readers, research on reading needs, interests, reading trends, and always focusing on building images and employees friendly and dynamic library to join hands to build a reading culture in the community, towards building a learning society in the context of integration and development.

Keyword: Reader research; reading skills; approach; reading culture; information-library.

ĐẶT VẤN ĐỀ

Phát triển văn hoá đọc luôn là một vấn đề mang ý nghĩa chiến lược của mọi quốc gia trong việc nâng cao dân trí, góp phần phát triển bền vững nguồn nhân lực - nhân tố quyết định mọi thành công. Quan điểm về phát triển văn hóa đọc được nêu rõ tại Đề án phát triển văn hóa đọc trong cộng đồng đến năm 2020, định hướng đến năm 2030 được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt và có hiệu lực vào ngày 15/3/2017: phát triển văn hóa đọc là một trong những nội dung quan trọng của sự nghiệp phát triển văn hóa, giáo dục của đất nước gắn liền với mục tiêu chung: xây dựng và phát triển thói quen, nhu cầu, kỹ năng và phong trào đọc (xuất bản phẩm in và điện tử) trong mọi tầng lớp nhân dân, nhất là trong thanh niên, thiếu niên, học sinh, sinh viên và chú trọng tới người dân ở vùng nông thôn, vùng có điều kiện kinh tế-xã hội khó khăn; cải thiện

môi trường đọc; góp phần nâng cao dân trí, phát triển tư duy, khả năng sáng tạo, bồi dưỡng nhân cách, tâm hồn, tăng cường ý thức chấp hành pháp luật, hình thành lối sống lành mạnh trong con người, xã hội Việt Nam, đẩy mạnh xây dựng xã hội học tập.

Tuy nhiên, cùng với sự phát triển mạnh mẽ các phương tiện truyền thông hiện đại như truyền hình, internet, điện thoại, các thiết bị thông minh,... việc đọc sách của bạn đọc ngày một giảm dần. Đây là một trong những nguyên nhân chính ảnh hưởng tới phát triển văn hoá đọc trong cộng đồng cũng như hướng đến xây dựng một xã hội học tập ở nước ta hiện nay. Cụ thể, số liệu do Cục Xuất bản Việt Nam thống kê trong những năm gần đây cho thấy, bình quân mỗi năm Việt Nam xuất bản khoảng 400 triệu bản sách. Điều đáng nói là, trong số này có trên 300 triệu bản là sách giáo khoa, giáo trình phục vụ cho nhu cầu học tập,

ngiên cứu, tham khảo kiến thức cho 2,2 triệu học sinh, sinh viên trên cả nước. Như vậy, chỉ còn khoảng 100 triệu bản sách chia trên 90 triệu dân. Điều này đồng nghĩa với việc mỗi năm một người Việt đọc khoảng 01 quyển sách. Chưa dừng lại ở đó, một khảo sát mới đây của Báo Dân trí nhắm vào đối tượng là giới trẻ cho thấy kết quả đáng quan ngại: 98% giới trẻ cho biết họ không hề đọc quyển sách nào trong tuần qua; 80% bạn trẻ không đụng đến sách suốt một năm qua và chỉ 12% bạn trẻ trong nhóm 20-30 tuổi cho biết bản thân có đọc sách, truyện khác ngoài sách chuyên môn [3].

Chính vì vậy, để khơi dậy niềm đam mê đọc sách của bạn đọc nói chung, các cơ quan TT-TV cần xây dựng các kỹ năng và đưa ra phương pháp đọc sách hiệu quả cho bạn đọc tại đơn vị, cơ quan mình.

1. LỢI ÍCH CỦA VIỆC ĐỌC SÁCH

Chúng ta đều biết rằng: Sách là sản phẩm trí tuệ của con người, được tích lũy thông qua những kiến thức thực tiễn, nền văn hóa, lịch sử của các dân tộc trên thế giới. Đây là công cụ để chứng minh cho những thành tựu của loài người trong quá trình hình thành và phát triển. Ai cũng biết sách chứa đựng rất nhiều kiến thức trong cuộc sống, giúp chúng ta suy nghĩ sâu sắc hơn, trưởng thành hơn và tích lũy vốn từ vựng phong phú. Vậy tại sao chúng ta không thể duy trì thói quen đọc sách hàng ngày hoặc bất cứ khi nào có thể. Một vài lợi ích mà việc đọc sách đem lại cho bạn đọc:

- Đọc sách giúp mở mang tầm hiểu biết và vốn từ: Đọc sách mỗi ngày sẽ giúp cho não bộ luôn luôn được “ nạp ” kiến thức và thông tin. Việc đọc sách cũng giúp bản thân mở rộng vốn từ, càng đọc nhiều sách bao nhiêu, thì vốn từ vựng cũng vì thế càng dày lên.

- Đọc sách là cải thiện khả năng ghi nhớ: Nếu bất kỳ ai có được thói quen đọc sách hàng ngày, thì não bộ của họ sẽ cải thiện khả năng ghi nhớ một cách đáng kể. Do đó, những ai có thói quen đọc sách thường có khả năng ghi nhớ rất tốt.

- Đọc sách làm tăng khả năng tập trung và chú ý: Các nghiên cứu cũng chỉ ra rằng, nếu tập trung đọc sách trong khoảng 15 đến 20 phút trước khi bắt đầu học tập hoặc làm

việc, thì cá nhân người đọc sẽ ngạc nhiên về sự tập trung của mình vào ngày hôm đó.

- Đọc sách là cách giải trí hiệu quả: Một cuốn sách hay có thể mang tâm hồn bản thân rời xa những áp lực hiện có và đắm chìm cùng với nội dung của những trang sách và dần cảm thấy được thư giãn.

2. PHÁT TRIỂN KỸ NĂNG ĐỌC TẠI CÁC CƠ QUAN THÔNG TIN-THƯ VIỆN

Quyết định số 329/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ, ban hành ngày 15/3/2017 về Phê duyệt đề án phát triển Văn hóa đọc trong cộng đồng đến năm 2020, định hướng đến năm 2030 đã nêu rõ quan điểm: Phát triển văn hóa đọc là một trong những nội dung quan trọng của sự nghiệp phát triển văn hóa, giáo dục của đất nước; phát triển văn hóa đọc trên cơ sở khai thác có hiệu quả và không ngừng phát triển nguồn vốn tri thức, văn hóa của con người và dân tộc Việt Nam, đồng thời tiếp thu có chọn lọc tinh hoa tri thức của nhân loại.

Hiệu quả của việc đọc sách không chỉ phụ thuộc vào việc đọc cái gì? đọc như thế nào? mà đọc sách còn là một quá trình sáng tạo, suy nghĩ về những vấn đề đã đọc, so sánh và tổng hợp nội dung cuốn sách. Và để nắm được nội dung mà cuốn sách truyền tải, bạn đọc phải xác định được các mối liên hệ giữa các phần nội dung, phải định hướng, phát hiện những nội dung nào cần cho mình. Tuy nhiên, hiện nay, văn hóa đọc của đại bộ phận là chưa cao, mặc dù các cơ quan TT-TV đã thay đổi và cập nhật mới về cơ sở dữ liệu, ứng dụng công nghệ 4.0 vào công tác phục vụ người đọc của mình, vẫn còn một bộ phận bạn đọc, nhất là học sinh, sinh viên, chưa ý thức được tầm quan trọng của việc đọc sách, có xu hướng lười đọc, ngại đọc sách dẫn đến chưa hình thành thói quen đọc sách và chưa hiểu được giá trị của sách nhất là khi các trường đại học đều đào tạo theo học chế tín chỉ. Do vậy, cơ quan TT-TV, cũng như các thư viện trường học sẽ là môi trường tốt để đọc sách và cũng là sợi dây kết nối bạn đọc, nhất là các bạn là học sinh, sinh viên đến với các nguồn tri thức đó.

2.1. Tổ chức hoạt động đào tạo - kết nối bạn đọc

Công tác bạn đọc có vai trò đặc biệt quan trọng trong hoạt động TT-TV, nó bao gồm một chuỗi các hoạt động có tác động và ảnh hưởng lẫn nhau, như: nghiên cứu, nắm vững nhu cầu bạn đọc, đưa ra những hình thức tuyên truyền, hướng dẫn đọc và các phương thức phục vụ thông tin - tài liệu phù hợp nhu cầu, đặc điểm của bạn đọc.

Công tác bạn đọc được thực hiện tốt sẽ giúp cho việc khai thác vốn tài liệu của thư viện, phát huy được hiệu quả, giúp thỏa mãn nhu cầu đọc, nhu cầu tin của bạn đọc, đồng thời cần có sự hướng dẫn cho bạn đọc những kỹ năng cần thiết để đọc sách hiệu quả. Đây là quá trình tiếp thu, phân tích, so sánh và ứng dụng những gì đã đọc vào thực tiễn cuộc sống. Do vậy, các cơ quan TT-TV cần đẩy mạnh các hoạt động nhằm thu hút bạn đọc đến thư viện thông qua các hình thức quảng bá, giới thiệu các sản phẩm-dịch vụ của thư viện; thường xuyên mở các lớp đào tạo người dùng tin, các lớp kỹ năng thông tin, hướng dẫn tra cứu các cơ sở dữ liệu OPAC; tổ chức các cuộc thi về sách; tổ chức các hoạt động giao lưu - chia sẻ - kết nối giữa tác giả với bạn đọc. Bên cạnh đó, định kỳ tổ chức các buổi giao lưu, hội nghị bạn đọc thường niên để các cơ quan TT-TV nắm bắt được nhu cầu đọc và tiếp nhận những ý kiến trực tiếp từ bạn đọc để cải thiện hơn chất lượng phục vụ cũng như phát triển các sản phẩm dịch vụ thông tin của thư viện. Qua đó, tạo được sự hứng thú, thúc đẩy mạnh mẽ niềm đam mê đọc sách, biến thư viện là điểm đến để khai thác kho tàng tri thức của nhân loại và giúp bạn đọc và thư viện đến gần nhau hơn.

2.2. Hướng dẫn kỹ năng đọc sách

Trước hết, bạn đọc phải xác định được mục tiêu hướng đến khi đọc sách là gì, lấy thông tin hay để hiểu rõ vấn đề, từ đó sẽ quyết định cách đọc. Hiệu quả của việc đọc được xác định thông qua mức độ nỗ lực và những kỹ năng đọc. Do vậy, khi đọc một quyển sách cần đạt một số tiêu chí sau:

- Xác định được mục đích đọc: “đọc cái gì? đọc để làm gì?” nhằm lựa chọn sách cần đọc và phương pháp đọc phù hợp.

- Những cấp độ đọc có thể thực hiện: đọc kiểm tra, đọc lướt, đọc phân tích, đọc theo chủ đề, ...

- Xác định các từ khóa, từ chuyên môn.

- Tìm ra được ý chính.

- Xác định thông điệp của tác giả.

- Đánh giá nội dung sau khi đọc qua quyển sách.

Để khám phá được kho tàng tri thức của nhân loại, người đọc cần tìm cho mình một phương pháp đọc sách thật hiệu quả. Sau đây là bảy bước cơ bản để có kỹ năng đọc sách một cách hiệu quả:

- Đầu tiên, phải xác định mục đích đọc sách: là trả lời câu hỏi “Đọc để làm gì?”. Từ đó mới trả lời được câu hỏi: “Đọc sách gì, chỗ nào, và đọc như thế nào?”. Mục đích đọc sách còn quyết định cả phương hướng khai thác vấn đề trong cùng một cuốn sách. Vì vậy, xác định rõ mục đích đọc sách là việc làm quan trọng trước tiên đối với mỗi người.

- Thứ hai, tìm hiểu thông tin cuốn sách qua hai trang đầu và trang cuối của cuốn sách, như: nhan đề; tác giả; nhà xuất bản; năm xuất bản; lần xuất bản. Điều này không chỉ giúp bạn đọc ghi nhớ những thông tin cơ bản của cuốn sách mà những thông tin này còn rất hữu ích khi bạn đi mua sách và tìm sách trong thư viện. Bạn đọc sẽ cung cấp những thông tin về cuốn sách cần tìm cho nhân viên nhà sách hoặc nhân viên thư viện, và họ sẽ giúp tìm quyển sách đó một cách dễ dàng hơn.

- Thứ ba, cần xem qua mục lục: Mục lục cuốn sách phản ánh dàn ý chung và sơ lược của nội dung cuốn sách. Bước này giúp bạn đọc giải đáp được câu hỏi: “Cuốn sách có những nội dung gì, được sắp xếp theo trật tự logic nào?”.

- Thứ tư, xem lời giới thiệu, lời tựa, lời nói đầu: để biết cuốn sách đề cập đến vấn đề gì, đối tượng phù hợp để sử dụng cuốn sách và phương pháp đọc có hiệu quả. Qua lời nói đầu, bạn đọc dễ dàng hiểu được ý đồ của tác giả, hình dung được một cách khái quát vấn đề cơ bản được đề cập trong cuốn sách và mục đích mà tác giả mong muốn hướng đến.

- Thứ năm, xem lời kết luận và tóm tắt ở cuối sách: Mục đích là để thấy rõ nội dung cô đọng nhất, những kết luận chính và sự khẳng định của tác giả đối với những vấn đề đã trình bày. Qua đó, bạn đọc còn thấy được vấn đề cần được giải quyết đầy đủ và hướng phát triển của chúng.

- Thứ sáu, thực hiện đọc một vài đoạn (hay còn gọi là đọc lướt): Sau khi đã có thông tin về nội dung và mục đích của cuốn sách, bạn đọc sẽ trực tiếp tìm hiểu vào nội dung bằng cách đọc qua một số đoạn, phát hiện những đoạn lý thú, có giá trị. Nhờ đọc qua một vài đoạn như vậy, những nhận định về nội dung cuốn sách sẽ dần được chính xác hóa, tạo điều kiện cho bước đọc sau.

- Thứ bảy, thực hiện đọc thật sự (hay còn gọi là đọc sâu): Để lĩnh hội được những tri thức cần thiết, đạt được mục đích đọc sách, bạn đọc cần phải đi sâu nghiên cứu cuốn sách. Công việc này đòi hỏi phải có kỹ thuật đọc. Kỹ thuật đọc là năng lực chiếm lĩnh tri thức và trình độ kỹ năng đọc. Đọc sâu là cách đọc đòi hỏi phải nghiên cứu sâu sắc nội dung cuốn sách để hiểu cặn kẽ, lĩnh hội có phê phán những tư tưởng mà cuốn sách đề cập. Đây cũng là cách đọc quan trọng được sử dụng trong phương pháp tự học.

Ngoài ra, khi đọc sách, bạn đọc cần phải:

- Thứ nhất, tích cực tư duy khi đọc: Tích cực tư duy khi đọc là luôn hình dung những ý tưởng trong sách thành những biểu tượng, hình ảnh trong đầu; đối chiếu, so sánh chúng với nhau và với những hiểu biết đã có. Từ đó mà phát hiện được cái chủ yếu, cái không chủ yếu; cái bản chất và không bản chất, rút ra được kết luận cho bản thân. Trên cơ sở đó, sẽ có cái nhìn mới, cái nhìn toàn thể dưới góc độ mới và chất lượng mới. Đọc có tư duy tích cực là qua đó rút ra được điều gì từ nội dung cuốn sách, bổ sung hiểu biết gì, kinh nghiệm gì cho bản thân. Cần tránh lối đọc một chiều, lười suy nghĩ, lười ghi chép; đọc thụ động, chấp nhận tất cả, học thuộc máy móc.

- Thứ hai, cần tập trung chú ý cao độ khi đọc sách: Tập trung chú ý là nỗ lực, cố gắng định hướng toàn bộ tâm trí một cách liên tục vào việc đọc nhằm suy nghĩ thấu đáo, tư duy tích cực và ghi nhớ nhanh những điều rút ra khi đọc; đừng suy nghĩ tản

mạn ra khỏi nội dung cuốn sách; đừng để ý tới những chi tiết vụn vặt như lỗi in ấn, câu chữ,... Cố gắng không để những công việc khác, những tác động bên ngoài làm xao nhãng quá trình tư duy trong khi đọc. Khi gặp vấn đề khó hiểu thì đừng nản. Hãy cố gắng suy nghĩ hoặc ghi lại để tìm hiểu sau.

- Thứ ba, phải rèn luyện để có kỹ thuật đọc hợp lý: Kỹ thuật đọc sách bao gồm từ khâu tổ chức, xác định phương pháp đọc và các thao tác đọc. Khâu tổ chức đọc sách trước hết là sự bố trí, sắp xếp và bảo đảm các điều kiện thuận lợi cho việc đọc có kết quả. Do vậy, bạn đọc nên cố gắng chọn nơi đọc sách thích hợp để có thể tập trung tư tưởng cao và liên tục; tránh những nơi ồn ào, ánh sáng luôn thay đổi hoặc quá tối tăm; nơi đọc sách cũng cần thoáng mát, sạch sẽ và gọn gàng; không nên đọc sách trong tư thế nằm, dễ ảnh hưởng đến trí nhớ. Tốt nhất là đọc tại bàn viết, ngồi thoải mái, để sách vừa tầm mắt; bút, vở ghi chép và các dụng cụ cần thiết khác để bên cạnh, sao cho khi cần có thể lấy được ngay. Bên cạnh đó, bạn đọc cần lưu ý không đọc ra bằng miệng; tránh đọc nhảy trở lại quá nhiều lần; chuyển động mắt theo chiều thẳng đứng khi đọc; đọc với tốc độ biến đổi; cố gắng hiểu ý nghĩa của cả đoạn văn, đừng để ý đến từ, đến câu; ...

Đối với các cơ quan TT-TV thì hoạt động hướng dẫn đọc là hoạt động then chốt trong công tác bạn đọc, hướng dẫn đọc là sự tác động của nhân viên thư viện lên thói quen đọc (nội dung, tính chất, mục đích đọc) của bạn đọc theo hướng tích cực thông qua các hình thức và phương pháp khác nhau của công tác bạn đọc.

3. CÁC PHƯƠNG PHÁP TIẾP CẬN - THU HÚT VIỆC ĐỌC SÁCH

3.1. Xây dựng môi trường đọc thân thiện

Nghị định số 93/2020/NĐ-CP ngày 18/8/2020 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều của Luật Thư viện, cụ thể về điều kiện thành lập thư viện và thủ tục đăng ký hoạt động thư viện, quy định về trụ sở, trang thiết bị chuyên dùng, điển hình tại thư viện cộng đồng cấp tỉnh và thư viện đại học như sau:

Loại hình thư viện	Thư viện công cộng cấp tỉnh	Thư viện đại học
Vốn tài liệu	Có ít nhất 200.000 bản sách với ít nhất 50.000 đầu sách; có ít nhất 50 đầu báo, tạp chí, bao gồm báo điện tử được xử lý theo nguyên tắc nghiệp vụ thư viện.	Có tài nguyên thông tin bao gồm sách giáo khoa, tạp chí phù hợp với mỗi chuyên ngành đào tạo của cơ sở giáo dục được xử lý theo quy tắc nghiệp vụ thư viện, đáp ứng yêu cầu phục vụ ít nhất 60% người học và người dạy.
Cơ sở vật chất	Diện tích thư viện phải đáp ứng yêu cầu về bảo quản tài nguyên thông tin, khu vực phục vụ, kho, phòng đọc đa phương tiện, các phòng chuyên môn, nghiệp vụ và khu vệ sinh; Bảo đảm người khuyết tật có thể di chuyển và tiếp cận dễ dàng, thuận lợi với tài nguyên thông tin và tiện ích thư viện; Bảo đảm ít nhất 100 m ² đối với không gian đọc tổng hợp; ít nhất 50m ² dành cho khu vực phục vụ trẻ em và người khuyết tật.	Diện tích đủ để lưu trữ tài nguyên thông tin, khu vực phục vụ, khu làm việc cho người làm công tác thư viện và các nhu cầu xử lý nghiệp vụ khác; Bảo đảm không gian đọc, bao gồm phòng đọc tổng hợp và phòng đọc khác dành cho người sử dụng thư viện ít nhất 200 m ² .
Công nghệ thông tin	Bảo đảm cơ sở hạ tầng kỹ thuật công nghệ thông tin, thiết bị kết nối mạng, thiết bị an ninh, thiết bị ngoại vi và thiết bị phụ trợ, mạng nội bộ, mạng diện rộng đáp ứng yêu cầu hoạt động chuyên môn, nghiệp vụ của người làm công tác thư viện và phục vụ người sử dụng thư viện, triển khai liên thông thư viện, tổ chức các dịch vụ trực tuyến và các dịch vụ liên quan.	

Như vậy, Nghị định số 93/2020/NĐ-CP của Chính phủ đã quy định rất cụ thể về diện tích hoạt động của thư viện. Do đó, các cơ quan TT-TV mà điển hình là các thư viện công cộng cấp tỉnh và thư viện đại học cần dựa theo số lượng bạn đọc mà bố trí những kho sách, phòng đọc phù hợp và thuận lợi. Các cơ quan TT-TV cần tổ chức kho sách với không gian mở, tài liệu sắp xếp theo môn loại tri thức với một số kho riêng (kho sách giáo trình, tham khảo, kho sách tài liệu nội sinh, kho sách ngoại văn, kho báo - tạp chí,...). Ngoài ra, có thể đưa ra các hình thức cải tiến môi trường đọc linh hoạt hơn (cà phê sách, câu lạc bộ đọc sách, thư viện xanh và sách,...). Một thư

viện học tập thoáng mát, đa dạng các hình thức hỗ trợ sẽ là nơi lý tưởng để bạn đọc thoải mái trải nghiệm thư viện. Đó cũng là tiền đề để các cơ quan TT-TV thu hút bạn đọc đến, góp phần hình thành nên sở thích và thói quen đọc sách.

3.2. Chính sách bổ sung tài liệu phù hợp, thu hút bạn đọc

Thông tư số 18/2014/TT-BVHTTDL ngày 08/12/2014 của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, quy định về hoạt động chuyên môn, nghiệp vụ của thư viện, cụ thể về tổ chức thu thập tài liệu bằng các hình thức sau:

- Mua tại các cơ quan, tổ chức có thẩm quyền phát hành hoặc các tổ chức, doanh

nghiệp có chức năng kinh doanh, xuất nhập khẩu sách báo, tạp chí, văn hóa phẩm theo quy định của pháp luật, hoặc cá nhân sở hữu các tài liệu mà thư viện có nhu cầu bổ sung;

- Nhận theo chế độ lưu chiểu các xuất bản phẩm của cơ quan, tổ chức có thẩm quyền xuất bản theo quy định của pháp luật;

- Tự chuyển dạng (vi dạng, số hóa) tài liệu của thư viện mình theo quy định của pháp luật về bản quyền;

- Mua quyền truy cập cơ sở dữ liệu, tài liệu điện tử;

- Liên thông tài liệu giữa các thư viện trong nước bằng các hình thức: mượn tài liệu; phối hợp bổ sung, chia sẻ dùng chung cơ sở dữ liệu hoặc quyền truy cập tài liệu điện tử;

- Mượn, trao đổi tài liệu với tổ chức, cá nhân trong nước; trao đổi tài liệu với thư viện, cơ quan, tổ chức nước ngoài, quốc tế; tiếp nhận tài liệu do tổ chức, cá nhân trong và ngoài nước chuyển giao, hiến tặng.

Quyết định số 13/2008/QĐ-BVHTTDL ngày 10/3/2008 của Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch quy định thư viện trường đại học có nhiệm vụ: “Bổ sung, phát triển nguồn lực thông tin trong nước và nước ngoài đáp ứng nhu cầu giảng dạy, học tập, nghiên cứu khoa học và chuyển giao công nghệ của nhà trường; thu nhận các tài liệu do nhà trường xuất bản, các công trình nghiên cứu khoa học đã được nghiệm thu, tài liệu hội thảo, khoá luận, luận văn thạc sỹ, luận án tiến sỹ của cán bộ, giảng viên, sinh viên, học viên, chương trình đào tạo, giáo trình, tập bài giảng và các dạng tài liệu khác của nhà trường, các ấn phẩm tài trợ, biếu tặng, tài liệu trao đổi giữa các thư viện” [7]. Do đó, thư viện đưa ra nhiều hình thức bổ sung khác nhau: bổ sung tài liệu theo chuyên ngành đào tạo, thực hiện chính sách bổ sung tài liệu theo yêu cầu từ giảng viên, sinh viên; thường xuyên liên hệ các đơn vị, khoa, bộ môn để bổ sung nguồn tài liệu nội sinh (giáo trình, tài liệu giảng dạy, nghiên

cứu khoa học của giảng viên, sinh viên, luận văn, luận án, khoá luận tốt nghiệp,...), bao gồm cả bản in và bản điện tử; liên hệ các nhà cung cấp sách, nhà xuất bản giới thiệu những tài liệu mới ấn hành, tổ chức các cuộc triển lãm giới thiệu sách (Ngày hội Sách, giao lưu tác giả, tổ chức sách theo sự kiện) nhằm nâng cao nhận thức việc đọc sách trong sinh viên.

3.3. Nhân viên thư viện có chuyên môn vững, có kỹ năng và tận tâm

Con người - cán bộ luôn là vấn đề then chốt, quyết định trong mọi lĩnh vực và hoạt động, công tác bạn đọc cũng không nằm ngoài quy luật này. Các quy trình, các hoạt động, các dịch vụ có đạt hiệu quả hay không hoàn toàn phụ thuộc vào trình độ, kỹ năng cũng như đạo đức nghề nghiệp của nhân viên thư viện. Để hoàn thành nhiệm vụ của một nhân viên thư viện trong việc hướng dẫn kỹ năng và phương pháp đọc sách hiệu quả cho bạn đọc, đòi hỏi những tiêu chí sau:

- Nhận dạng đúng các yêu cầu tin;
- Truy cập thông tin có hiệu quả và đúng theo pháp lý;
- Đánh giá thông tin và nguồn tin có phê phán;
- Hiểu được các vấn đề về văn hoá, chính trị, xã hội, pháp lý và kinh tế trong việc sử dụng thông tin;
- Có kỹ năng giao tiếp hiệu quả với đa dạng nhóm người dùng tin;
- Có khả năng tra cứu thông tin trên mạng, sử dụng thành thạo các công cụ tham khảo, bao quát được các nguồn tin;
- Khả năng giải quyết các tình huống trong quá trình phục vụ bạn đọc.

3.4. Phát triển, ứng dụng công nghệ thông tin vào công tác phục vụ bạn đọc

Tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông vào quá trình quản lý bạn đọc và quản lý tài liệu. Các cơ quan TT-TV cần tăng cường mở nhiều phòng đọc tự chọn hơn cùng với việc cho mượn tài liệu tự động, xem tình trạng sách, gia hạn, giữ chỗ, tham

khảo qua mạng,... Nếu tổ chức được dịch vụ mượn tài liệu tự động thì sẽ đem lại được rất nhiều lợi ích cho cả phía bạn đọc và phía các cơ quan TT-TV, một mặt thông qua dịch vụ này các cơ quan TT-TV sẽ giảm được số lượng nhân viên thư viện phục vụ và làm thủ tục cho mượn, nâng cao được chất lượng, hiệu quả phục vụ bằng cách loại bỏ các thao tác thủ công, đơn giản, từ đó làm tăng vai trò và uy tín của nhân viên thư viện trước bạn đọc; mặt khác bạn đọc sẽ không mất nhiều thời gian trong việc chờ mượn tài liệu, họ có điều kiện được tiếp cận trực tiếp với sách, tự lựa chọn sách, điều đó có thể giúp nảy sinh nhu cầu đọc và hứng thú đọc vì nó tăng tính trực quan.

3.5. Đẩy mạnh hoạt động marketing các sản phẩm, dịch vụ thông tin

Trong hoạt động thư viện, marketing giúp cho bạn đọc hiểu về vị trí, vai trò của thư viện cũng như người làm công tác thư viện trong xã hội; nhận biết về các dịch vụ, sản phẩm thông tin mà thư viện có và chất lượng của chúng nhằm thu hút ngày càng đông bạn đọc tới sử dụng thư viện. Marketing giúp thư viện xây dựng các mối quan hệ với các cơ quan tổ chức, nhà tài trợ và với bạn đọc; giúp thư viện hiểu được nhu cầu, mong muốn và yêu cầu tin của mỗi đối tượng đọc, từ đó xây dựng các dịch vụ và tạo ra các sản phẩm thông tin phù hợp nhằm đáp ứng tối đa nhu cầu tin của họ [9]. Do vậy, muốn đẩy mạnh hoạt động marketing, nhân viên thư viện cần có khả năng đánh giá nhu cầu tin của bạn đọc nhằm đưa ra các chính sách, hình thức phổ biến các sản phẩm, dịch vụ thông tin đa dạng.

Về chính sách thu hút bạn đọc, các cơ quan TT-TV có thể đưa ra nhiều hình thức hỗ trợ như: tìm tin theo yêu cầu miễn phí, sử dụng máy tính miễn phí phục vụ việc học tập, nghiên cứu, tạo lập các chế độ thành viên: thành viên thân thiết, thành viên VIP với nhiều chế độ ưu đãi khi sử dụng các dịch vụ của thư viện.

Về hình thức phổ biến các sản phẩm, dịch vụ thông tin, các cơ quan TT-TV cần biên soạn sản phẩm thông tin thư mục,

tương tác trực tiếp với người đọc qua trang web thư viện, Zalo, Facebook, xây dựng đội ngũ cộng tác viên tuyên truyền, tổ chức các câu lạc bộ kết nối bạn đọc, tuyên truyền triển lãm sách theo sự kiện, giới thiệu những tài liệu mới đang có và sắp có thông qua thư điện tử, tổ chức buổi sinh hoạt ngoại khóa định kỳ,... Việc quảng bá hình ảnh thư viện cần làm thường xuyên định kỳ, luôn sẵn sàng hỗ trợ bạn đọc với nhiều hình thức khác nhau nhằm đáp ứng nhu cầu tin tốt nhất cho họ.

3.6. Thường xuyên nghiên cứu nhu cầu, hứng thú đọc của bạn đọc

Hứng thú và nhu cầu đọc có mối quan hệ mật thiết với nhau. Hứng thú đọc ảnh hưởng tới việc lựa chọn, cảm thụ và đánh giá tài liệu, gắn liền với nhu cầu đọc và là động cơ thúc đẩy việc đọc. Do đó, muốn phục vụ tốt nhu cầu của người đọc, nhân viên thư viện cần tăng cường công tác nghiên cứu nhu cầu tin định kỳ và thường xuyên xây dựng chương trình đào tạo người dùng tin hiệu quả thông qua một số hình thức, phương pháp khác nhau như:

- Phương pháp quan sát (trực tiếp hoặc gián tiếp): là phương pháp nhận thức thực tế dựa trên kinh nghiệm chung cho mọi khoa học. Nhân viên thư viện cần có tư duy quan sát sự phạm, phải biết xác định nội dung quan sát (quan sát từng bạn đọc, từng nhóm bạn đọc chuyên biệt và những đặc điểm đọc sách của họ).

- Phương pháp phỏng vấn (trực tiếp hoặc thông qua thư điện tử, điện thoại) là phương pháp thu thập ý kiến nhận xét từ bạn đọc nhằm phát hiện những hứng thú đọc sách và sự đánh giá của họ với những tài liệu, đồng thời thu thập những ý kiến của họ đối với công tác tổ chức phục vụ của thư viện.

- Phương pháp điều tra là khảo sát từng đối tượng bạn đọc riêng biệt theo từng lứa tuổi, nghề nghiệp, học vấn, ...

- Phương pháp thống kê (thông qua phần mềm quản lý thư viện, thống kê số lượt người đọc,...) là phương pháp nhận thức thực tế tổng hợp về mặt số lượng được ứng dụng

trong công tác nghiên cứu bạn đọc. Tính quy luật về thống kê được quan sát trong sự biến đổi của số lượng và thành phần bạn đọc, nội dung và tính chất yêu cầu, khối lượng và nội dung sách bạn đọc mượn.

Việc quan tâm tới từng đối tượng bạn đọc bằng những phương pháp trên giúp cơ quan TT-TV đưa ra những phương pháp phục vụ phù hợp, đạt hiệu quả cao.

KẾT LUẬN

Ngày nay, khi công nghệ 4.0 phát triển mạnh mẽ, các thiết bị di động - thông minh ra đời hàng loạt, các công nghệ IoT với ngôi nhà thông minh, xe thông minh, app đọc sách,... thì bạn đọc nhất là giới trẻ có xu hướng “lười đọc”, đọc ít, đọc nhanh. Tâm lý chung của họ là ngại đọc sách dày, ngại đọc sách in, ngại đọc sách về vấn đề lý luận - ngại đọc vì không có thời gian. Điều này ảnh hưởng mạnh mẽ tới thị hiếu đọc của công chúng.

Trong khi đó, việc “Phát triển văn hóa đọc là một trong những nội dung quan trọng của sự nghiệp phát triển văn hóa, giáo dục của đất nước” [8]. Do đó, để giới trẻ bỏ đi sự e ngại khi đọc sách giấy, thì kỹ năng, phương pháp đọc là yếu tố quan trọng cấu thành văn hoá đọc, là một loại kỹ năng mềm giúp bạn đọc có thể tiếp nhận thông tin một cách nhanh chóng, vận dụng tri thức đã đọc một cách nhuần nhuyễn, sáng tạo vào thực tiễn cuộc sống, hạn chế phụ thuộc vào công nghệ. Phát triển kỹ năng và các phương pháp tiếp cận việc đọc sách cho người đọc là việc các cơ quan TT-TV không ngừng hướng tới. Với quan niệm lấy người đọc làm trung tâm, cơ quan TT-TV cần nâng cao hơn nữa trong việc xây dựng hình ảnh và đội ngũ nhân viên thư viện thân thiện, năng động, nhiệt huyết, chuyên nghiệp, để cùng chung tay xây dựng văn hoá đọc trong bối cảnh hội nhập và phát triển.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. 7 phương pháp đọc sách hiệu quả. Truy cập từ <https://hiu.vn/doan-hoi-hiu/doan-thanh-nien/7-phuong-phap-doc-sach-hieu-qua/>

2. Đinh Thị Bích Ngọc (2019). Phát triển kỹ năng và phương pháp tiếp cận việc đọc sách của sinh viên tại thư viện các trường đại học. TC Thư viện Việt Nam, số 2, tr. 25-31.

3. Gia Mỹ (2019). Bình quân một người Việt đọc 1 quyển sách mỗi năm. Truy cập từ <https://tphcm.chinhphu.vn/binh-quan-mot-nguoi-viet-doc-1-quyen-sach-moi-nam-10118981.htm>

4. Mortimer J Adler, Charles Van Doren (2012). Phương pháp đọc sách hiệu quả. Hà Nội : Lao động - Xã hội. 359tr.

5. Nguyễn Thị Thanh Mai, Nguyễn Thị Kim Loan và Nguyễn Ngọc Nguyên (2014). Kỹ năng công tác bạn đọc ... Hà Nội : Văn hóa - Thông tin. 258tr.

6. Nguyễn Thị Lan Thanh (2013). Xây dựng chiến lược marketing trong thư viện và cơ quan thông tin. TC Thư viện Việt Nam, số 1, tr. 16-20.

7. Quyết định số 13/2008/QĐ-BVHTTDL ngày 10/3/2008 về việc ban hành Quy chế mẫu tổ chức và hoạt động thư viện trường đại học. Truy cập từ <https://chinhphu.vn/default.aspx?pageid=27160&docid=78383>

8. Quyết định số 329/QĐ-TTg ngày 15/3/2017 về Phê duyệt Đề án phát triển văn hóa đọc trong cộng đồng đến năm 2020, định hướng đến năm 2030. Truy cập từ <https://datafiles.chinhphu.vn/cpp/files/vbpq/2017/03/329.signed.pdf>

9. Trương Đại Lượng (2010). Marketing là gì?. TC Thư viện Việt Nam, số 1, tr. 20-26.

10. Trương Đại Lượng, Nguyễn Hữu Nghĩa. Nâng cao chất lượng công tác phục vụ người đọc. Truy cập từ <https://nlv.gov.vn/nghep-vu-thu-vien/nang-cao-chat-luong-cong-tac-phuc-vu-nguoi-doc.html>

11. Vũ Thị Thu Hà (2013). Văn hoá đọc ở Việt Nam trong bối cảnh hội nhập và phát triển. TC Thư viện Việt Nam, số 2, tr. 20-27.

12. Watanabe Yasuhiro (2020). Đọc sách cộng hưởng. Hà Nội: Lao Động. 197tr.